

Eva Maliti-Fraňová:

Halhatatlan Krcheň

(dráma négy jelenetben és a postás álmával)

SZEREPLŐK:

HALHATATLAN KRCHENĚ (ejtsd: *Krheny*)/megboldogult **ŇAŇO KRCHENĚ** (ejtsd: *Nyanyo Krheny*) – (mindkét szereplőt ugyanaz a színész játssza)

HANA, a felesége, – élő és holt/**MARKA, a lánya** – élő és holt (ugyanaz a színésznő játssza őket)

MATEJ (ejtsd: *Matyej*), a postás

KRCHENĚ (ejtsd: *Krheny*) **FIAI**, ikrek: a bajuszos **PETER** és a bajusz nélküli **PAVOL** (mindkét szereplőt ugyanaz a színész játssza)

EVA, Peter felesége, magas, karcsú, fekete hajú nő

KIS KRCHENĚ (ejtsd *Krheny*), Peter kisleánya (a szereplőt egy törpenövésű ember személyesíti meg)

HÁROM SIRATÓASSZONY:

ZUZA MIŠEJE (ejtsd: *Miseje*), **ŽOFA ZUBÁLOVÁ** (ejtsd: *Zsofa Zubálová*), **ANČA SOJKOVÁ** (ejtsd: *Ancsa Szojková*)/**HÁROM HALOTT: ĎURO MARCIN** (ejtsd: *Gyuro Marcin*), **KUBO ZUBÁL** (ejtsd: *Kubo Zubál*), **JANO ŠTRBA** (ejtsd: *Jano Štrba*) (mindegyik szereplőt három színésznő, vagy egy színész és két színésznő, vagy más kombináció játssza, transzvesztita elven)

HALOTTAK KARA

ELSŐ JELENET

A történet egy kis szlovák faluban játszódik, a kommunizmus vége felé. A falusi konyhát imitáló díszlet közepén egy nagy ágy található, két nagy párnán, dunna alatt Krcheň fekszik, csikos, flanel pizsamában. Az ágyon újságok és régi, puha kötésű könyvek fekszenek. Krcheň megközelítőleg 65 éves, szinte kopasz, hatalmas, a fizimiskájában van valami állati, zabolátlan, erőszakos és ugyanakkor rafinált. A konyha szokványos falusi bútorral van berendezve, hátul egy létra van a falnak támasztva, ami a padlásra vezet. A létra fokain tyúkوك ülnek. A falak repedezettek, foltosak, penészesek, vizesek. Jobb és baloldalt egy ablak van, középen a bejárat. A plafonról egy szál égő lóg le. A szobában fel-alá járkál Krcheň felesége, Hana. Valamikor nagy szépség lehetett. Fekete ballonkabát van rajta, a derekán öreg harisnyával megkötve. Hosszú, szétengedett, ősz haja van, kócos, mert nem fésülködik. Amolyan nyugdíjas madonnának néz ki. A kora meghatározhatatlan, úgy 55-58 éves lehet. Mintegy álomban hurcol tárgyakat ide-oda, mintha nem a valóságban élne. Mintha állandóan keresne valamit. Az ágy mellett ott ül a bicegő Mate, a postás, postás uniformisban. A bal lába rövidebb. Ő a legfiatalabb, úgy 50 éves lehet. A táskájából kihúz néhány újságot, leteszi az ágyra. Felváltva néz a fekvő Krcheňra és a sétálgató Hanára. A nyitott ablakokon beragyog a reggeli napsütés.

- KRCHEŇ *(Rámordul a postásra.)* Mi van?
- POSTÁS *(Kapkodva.)* Ott a Pravda, a Práca és a Sme... *(ejtsd: Szme)*
- KRCHEŇ *(Egy mozdulattal lesöpri az újságokat az ágyról, a postás óvatosan felszedi azokat, közben azt mormolja, hogy „hiszen ezeket még ma kézbesítenem kell”.)* Ha nem az lenne a helyzet, hogy haldoklom, ma talán... talán megnézhetnénk a... megnézhetnénk a nemzeti tanács postáját. *(Matejre kacsint.)* No, mit szólna hozzá, Matej?
- POSTÁS *(Bizonytalanul.)* Van ott egy boríték... a titkár, Jano Štrba valamilyen pozsonyi nőcskének ír... *(Hirtelen leáll.)* Nem... Hagyj békén, Krcheň! Mindennap haldokolsz! Míg hazajössz a kocsmából, tízszer is meghalsz. Mikor egy hónappal ezelőtt haldokoltál, majdnem bedőltem neked. Aztán a Štrba azt mondta, hogy csak az önkéntes kaszálás alól akartál kibújni, amit a nemzeti tanács hirdetett...
- KRCHEŇ *Hogy mi, önkéntes kaszálás? Először is, annyi duma volt körülötte, hogy nem lehetett önkéntes... másodsor, mint mindent, a vörös tehenek megint mindent elrontottak... Imádnak ott heverészni az istállóikban, ahelyett, hogy tisztességesen járnának legelészni, elvárják, hogy helyben tömjék meg a bendőjüket... futószalagon tálalva a zöldet!*

POSTÁS De te is a vörösökhöz tartozol, Krchen!

KRCHEŇ Én én vagyok!

POSTÁS Igen, te te vagy, de akkor én kaszáljak helyetted?!

KRCHEŇ *(Mintha meg se hallotta volna.)* Semmit sem értesz, nem nőtt be a fejed lágya... Te ütődött, hát még mindig nem érted mi az emberi élet titka? Az, hogy egyszer meghalunk. Az embernek muszáj az életben több dolgot kipróbálnia, hogy tudja, hogy mibe megy bele.

(A postás ingatja a fejét, mutatva, hogy nem ért teljesen egyet.)

(Tárgyilagosan.) Na, mit írt az a tuskó?

A postás kedvetlenül félrenéz, meglátja Hanát, amint valahová egy hatalmas párnát cipel. Az arca ellágyul, gyermekéggé válik, óvatosan tovább leselkedik felé. Krcheň parancsolóan int Hanának, az elejti a párnát. A nő gépiesen a kredenchez lép, és kivesz belőle egy üveget, kis borovicskával az alján. Hana szétönti két stampedlibe az italt, és gépiesen odanyújtja a postásnak. A postás megköszöni a poharakat: „Köszönöm, köszönöm... Milyen kedves vagy... Köszönöm!” Hana azonban rá se hederít, már el is indult egy másik irányba.

Mit törödsz vele? Hiszen ütődött!

A postás átad egy stampedlit Krcheňnek. A postás még mindig el van bűvölve, „Egészségedre!” Krcheň egy szuszra felhajtja a pálinkát, a postás kortyolgatja.

(Okoskodik, tetszeleg magának.) Tudod, én már döntöttem. Én nem fogok a halálom után a földben rothadni, férgek etetője lenni... A múltkor olvastam valamelyik újságban, hogy Pozsonyban már nincs is hagyományos temetés. Valami új temető van ott, ahol állva temetik el az embert. Koporsó koporsó mellett, mint a katonákat. Hogy minél többen férjenek el ott...

POSTÁS *(Hitetlenül csóválja a fejét.)* Ne beszélj...

KRCHEŇ Szóval azt találtam ki, hogy ha majd meghalok, szeretném, ha elégetnének. Egy szép, tiszta krematóriumban, egy érmével a nyelvem alatt...

POSTÁS De hiszen...

KRCHEŇ Ma már ez normális...

POSTÁS De hiszen...

- KRCHEŇ Most mit bámulsz? Nem hallottál még krematóriumról?
- POSTÁS De hiszen nálunk a faluban csak koporsóban temetnek...
- KRCHEŇ *(Lenézően, türelmetlenül.)* Tudom, lassan már nincs is hely. Meddig kell még magyaráznom neked, hogy befeküdni azok közé a barmok közé, az a teljes elhülyülést jelenti. Most mondd meg, szerinted melyikük volt életében normális? Képzeld csak el azt az újfajta temetőt, ott áll egymás mellett Jožo *(ejtsd: Jozso)* Habraba, Mišo Skúpy *(ejtsd: Miso Szkúpi)*, Palo Sojka *(ejtsd: Szojka)*, Jano Mikuň *(ejtsd: Mikuny)*... Érted? Ahány sír, annyi barom! *(Lenézően int a kezével.)* Nem, nekem más terveim vannak a halálom után... Az égetés, az higiénikus és hasznos a társadalomnak. Téged is elégettetlek!
- POSTÁS *(Félrenyel, köhögni kezd.)* Megbolondultál? Én még nem akarok meghalni. Fiatalabb vagyok, mint te... És amúgy is, életemben semmi rosszat se tettem... *(megütközik)* Tényleg, semmi olyat... Nekem így is jó.
- KRCHEŇ Hát nem isteni lenne? Szépen mindkettőnket elégetnének, a hamvainkat egy urnába szórják, az urnát betennék abba a kredencbe, és az a nőszemély... Hol a francban van már megint?! *(Körülnéz, meglátja Hanát, aki éppen a létrán mászik felfele, a tyúkok riadtan szétrebbenek, kotkodácsolnak.)* Hova a fenébe mászik, Matej? Menj utána, nemhogy még a végén lezuhan...
- A postás a létrához ugrik, megfogja Hana kezét, Hana lenéz rá, és szó nélkül elkezd lemászni a létráról. A tűzhelyhez megy, kutacssal kotor benne, majd újságot rak bele, tüzet akar rakni. Nem sikerül neki. Annak ellenére, hogy nem szól egy szót sem, magára vonja a figyelmet, dominánssá válik. Krcheň folytatja a mondókáját, de fél szemmel Hanát nézi. A postás szinte megbűvölve bámulja.*
- Hát ha még nem akarsz, akkor csak engem fognak elégetni. *(A postás nem figyel rá.)* Hallod? Mit látsz ott, az istenért? *(A postás összerезzen, ránéz.)* Csak engem fognak elégetni, s te egy repülőből szétszórod a hamvaimat az egész világon.
- POSTÁS *(Nyugtalanul.)* Ki vagy te, Indira Gandhi? Ezenkívül miért pont egy repülőgépből, nem lenne elég a falu templomtornyából? Életemben nem repültem még...
- KRCHEŇ Mit vagy olyan földhözragadt, Matej? Hát most repülni fogsz! Tudod, nem is olyan régen olvastam, hogy a vikingek – valamikor régen élt egy ilyen nép északon – szóval ezek a vikingek a hajójukba temették magukat. A megholtat szépen a hajóra rakták, meggyújtották és aztán a tengerre bocsátották.

- POSTÁS *(Ittasan ellenkezik.)* Hát én téged nem tudom, hogy bocsátanálak vízre, hisz a mi patakunkban alig van víz.
- KRCHEŇ *(Elkomorul.)* És a szkíták? Azokat a lovaikkal és a családjukkal együtt temették el...
- Hanának végre sikerült meggyújtania a tüzet. Hirtelen cselekvési kényszerből fakadóan mindegyik sarokba benéz, a hosszú lócán levő rongyokat kirázza, kinyitja a kredencen az ajtót, a fiókokat, kiszórja tartalmukat. Elcammog a meglepett férfiak mellett, benéz Krcheň dunnája alá, pillanatokon belül mindent a feje tetejére fordít. A helyiségben elképzeltetlen lesz a rendetlenség.*
- POSTÁS *(Figyeli a tevékenységét, majd Krcheňhez fordul.)* Mióta Marka elveszett, Hana egy árva szót sem szólt...
- KRCHEŇ *(Készenlétben elfordított fejjel.)* És mi a francot kellene mondania?
- POSTÁS Csak járkál fel-alá, lélektelenül, mindig keres valamit... Mit kereshet?
- KRCHEŇ *(Feszülten.)* És én azt honnan tudjam?
- A szobában csend, csak a tyúkok kotkodácsolása töri meg néha, Hana ismét felmászik a létrán, felmegy a padlásra, a tyúkok nagy kotkodácsolással szétröppennek. Egy darabig hallani, amint fent járkál. Azután lejön. A tyúkok is leszállnak a padlásról. A postás és Krcheň elhúzzák a fejüket a megriadt állatok útjából. A postás kérdően néz Krcheňre, az legyint a kezével.*
- KRCHEŇ Na jó, nyissuk ki azt a borítékot, nézzük meg, mit csinált ki megint...
- POSTÁS *(Látásból ellenáll, de egyre lanyhábban.)* Hagyj már békében, Krcheň...
- KRCHEŇ Mi van? Félsz? Megint valami gyógykezelésen volt. Biztos megint fülig belezúgott valami csajba. Muszáj megtennünk, te szamár! Hogy Tereza is tudja meg, milyen kurafi a párja... Ott a gyertya, bontsuk fel... *(Erőszakosan.)* No, add már ide...
- POSTÁS *(Magszeppen, magához szorítja a postástáskát.)* Most már mennem kell... Már rég el kellett volna mennem... Lehet, hogy már keresnek is...
- KRCHEŇ Ojajaj... már megint kezdődik... Csináljatok már valamit, de gyorsan! Haldokolom! Itt, itt.. a szívem... jaj, a fejem! Mi ez... mi ez??? Eljött értem a kaszás! *(Nyög, jajgat.)*
- POSTÁS *(Megrémülve.)* Hanka, gyorsan, muszáj valamit tenni! Hívj orvost, vagy mit tudom én... Hívd már az orvost!

Hana fekete ballonkabátban, közben megigazítja a párnát és a dunnát. Most megáll a szoba közepén, az ágygal szemben. Egykedvűen néz Krcheňre. Krcheň dobálja magát, egyszer csak megmerevedik, kicsavarodott testtartásban. Szeme fennakad és hangosan hörög. Hana a kredencből kidobált lomok között megtalál egy zacskót, kihúzza az összecsomózott zsebkendőt, melyből pénzt vesz ki. Kimegy az utcára.

POSTÁS (Riadtan.) Hová megy?

KRCHEŇ (Felnyög.) Az ABC-be. Borovicskáért. Elfogyott.

A postás az ablakon át nézi a távolodó Hanát. Hana teljesen meztelen. Matej szemei majdnem kiugranak, nyilvánvalóan nem érti, hogy most látomása van-e, vagy tényleg a valót látja. Még pár percig látható az asszony fehérlelő alakja az ablakban. Matej nyitott szájjal bámulja, nem tudja levenni szemét erről a földöntúli látványról. Ekkor hirtelen összerezzen, valami a szeme elé került. Krcheň a kezét tette a szemére, hogy ne bámuljon már annyit.

Mi van? Boszorkány... Már nem is főz...

Ebben a percben Matej határozottan felugrik, a postástáskát a fejére teszi, mintha félne, hogy valaki a fejére koppint, és erősen sántikálva szalad kifelé. Az ajtóban visszafordul és megszólít valakit, nem tudni, kicsodát.

POSTÁS (Felkiált.) Peternek és Pavolnak átadom a táviratot, hogy siessenek, az apjuk haldoklik! (Kiszalad az utcára.)

A színen fokozatosan sötét lesz. Majd hirtelen furcsa, fehére fény gyullad fel, Krcheň az ágyon fekszik és újságot olvas. Háttal van a nézőtérnek. Váratlanul felpattan az ajtó, fehér lepelben egy alak áll az ajtóban. Ez Krcheň elhunyt apja, Ňaňo Krcheň, aki a második világháborúban halt meg. Áll az ajtóban, és mereven nézi Krcheňt.

ŇAŇO Olvasunk? Olvasunk? De már nem sokáig, ott fenn már vár mindenki!

KRCHEŇ: (Az újság mögül.) Ňaňo, tényleg maga az?

ŇAŇO Nálunk aztán annyit olvashatsz, amennyit csak bírsz. Úgysem tudsz elolvasni semmit.

KRCHEŇ De Ňaňo, hisz én szerettem magát!

Ňaňo hallgat, határozottan odalép Krcheňhez, kitépi a kezéből az újságot, és elmegy.

(Kiabál utána.) Ňaňo! Hova megy? Várjon már, hiszen én szeretem! Ňaňo, várjon már, Ňaňo! (Elhallgat.)

(Csönd. A szobába belép Hana, fekete ballonkabátban, egy üveg borovicskával, és Matej, a postás a postástáskájával.)

POSTÁS

(Az ágyhoz ugrik, és megfogja Krcheň homlokát.) Az ég szerelmére, mi ez? Nem is tudom, most tűzforró vagy jéghideg?

Hana részvétlenül bámul, sötét.

MÁSODIK JELENET

A fényben ugyanaz a helyiség tűnik fel. Az ágy szépen megvetve. A két hófehér párna szépen felrázva, a dunna szépen lesimítva. De az ágy körül ugyanaz a nagy rendetlenség. Krcheň nincs a színen. Az ágyon Krcheň fekete, ünneplő öltönye, a temetési öltönye. Az egész úgy van elhelyezve, mintha egy ember lenne benne, a mell helyén fehér ing, a fej helyén fekete kalap. Az ágy mellett gyertyatartó gyertyával, mely egyelőre még nem ég. Az ágy elé három szék van készítve. Az elsőt, szemben a nézőkkel, ül az első siratóasszony, Zuza Mišeje. Talpig fektében, fehér zsebkendőt morzsolgat a kezében, a feje fedetlen. A tűzhely mellett Hana áll, egy hatalmas fazék mellett, valamit elszántan kavargat. Szétengedett hosszú, ősz haja belelóg a fazékba. A fazékból az egész helyiséget beterítő gőz száll fel. A hatás kísérteties. Hana, egy nagy fakanállal kevergeti a fazék tartalmát, olyan, mint egy varázsitalt készítő boszorkány. A proscéniumon, egy kis sámlin Matej, a postás szendereg. Az ajtó kinyílik, és a második siratóasszony, Žofa Zubálová csusszan be rajta. Ő is talpig fektében, fehér zsebkendő, a fején fekete kendő.

II. SIRATÓASSZONY

(Zeng az egész szoba.) Dicsértessék!

I. SIRATÓASSZONY

(szomorúan) Mindörökké ámen, Žofka. *(Hana nem észlel semmit.)* Ül le már! Kell ma egyáltalán siratnunk?

II. SIRATÓASSZONY

(Hangosan.) Nagy kár! *(Szomorúan szipog.)* Nem volt mása! *(Csendesebben, kárörvendően.)* Mindjárt itt lesz Anča Sojková, fű, az aztán tud majd mit mesélni...

I. SIRATÓASSZONY

(Súgva, elutasítóan.) De hiszen Anča...?!

II. SIRATÓASSZONY

Ne csináld már, hisz a Sojka vakaréka az is...

I. SIRATÓASSZONY

Mi?

(Hana hirtelen felkapja a fejét, lemerevedik.)

II. SIRATÓASSZONY

Mi hogy mi? *(Hana felé fordul, és hangosan kezd beszélni.)* Hanka, Hanka drágám,... Hát most már mi lesz veled, mit csinálsz majd nélküle? Egyedül, egy szál egyedül... A fiaid elmentek, a lányod is eltűnt... A házról meg gondoskodni kell, meg a gazdaságról is... Ezt egy nő, férfi segítsége nélkül nem bírja... *(Hanához lép, megöleli.)* Hanka, édesem, mi is lesz veled, ha az öreged elmegy...

I. SIRATÓASSZONY

Hogy hogy mi lesz? Örömeben táncra perdül. Nem emlékszel, hogy Krcheň hogy bántotta őt?! *(A fejéhez kap.)* Jaj, otthon felejtettem a kendőmet! *(Kiszalad.)*

III. SIRATÓASSZONY

(Leül a jobb oldali székre.) Na, na, na, nagyon gyötörte őt.

II. SIRATÓASSZONY

(Gúnyosan.) Gyötörte, gyötörte... A Zuzka elfelejtette, hogy valamikor ő maga is mennyire keringett körülötte. Ha kaszáltak, mindig ott gereblyézett, ahol Krcheň volt, mint a kullancs, úgy akaszkodott rá. Akkor még nem sajnálta Hanát, most meg hirtelen...

III. SIRATÓASSZONY

(Felháborodással.) De hiszen Zuza...!

II. SIRATÓASSZONY

Zuza, Zuza! Hisz az nem maradt csak úgy... *(Anča tátott szájjal néz rá.)* Csak nézd meg jobban a kis Jankót! Mintha csak Krcheň kiköpött mása lenne. Szóval ez a helyzet, Anča!

Belép Zuza, kendővel a fején.

I. SIRATÓASSZONY

Nemsokára elhosszák őt a kórházból. Csak nem tudni, hogy élve vagy halva.

Zuza leül, középen Žofa, Anča és Zuza oldalt. Zuza Ančával dühösen méregetik egymást.

II. SIRATÓASSZONY

(Méltóságteljes szomorúsággal.) A pija legyőzte őt. Az öreg Ńaňo Krcheň, az teljesen más volt, mint ő. Életében pálinkát nem vett a szájába. És amikor a háborúban megkapta azt a szörnyű hasmenést, úgy folyott belőle, hogy belehalt. És bizony elég lett volna csak egy pohárka pálinka, hogy fertőtlenítsen magát. De ő nem! *(Sóhaj.)* Az öreg Ńaňo Krcheňnek nagy szíve volt.

I. SIRATÓASSZONY

Ez már csak így szokott lenni. Ha az apa jó ember, a fia gazember lesz.

A szobába belép Hana, üres tekintettel, végignéz a konyhán, egy darabig ácsingózik, majd kimegy az udvarra.

- III. SIRATÓASSZONY *(Óvatosan körbenéz.)* Észrevettétek, hogy Hana teljesen olyan, mintha megbolondult volna, mióta Marka eltűnt? Hallgat, mint akinek kivágták a nyelvét. Állítólag itt szörnyű dolgok történtek, de senki sem tudja, hogy mik... Egy időben Marka mintha teljesen megzavarodott volna, még iskolába se járt. Az emberek kérdezgették tőle, mi történt, mi bántja, de ő állandóan csak valami aranyfogakról motyogott... És egyszer csak eltűnt... Furcsa!
- II. SIRATÓASSZONY *(Suttogva.)* A postás, az sok mindent tud, olyan Krcheňnel, mint a kéz és az ujjá ... *(Matej megmozdul, de alszik tovább.)*
- III. SIRATÓASSZONY És a fiait kikergette a világba... Peter három éve már, hogy nem is mutatkozott errefelé. Állítólag legyilkolták volna egymást az apjával... Emlékeztek, a fiú nősülni akarat, rendbe akarta tenni a házat, hogy idehozza a menyecskét, mindent, ahogy dukál, fát lopott az erdőről, cementet szereztek a barátai a szövetkezetből, de az öreg az istennek nem akart belemenni, pedig már majdnem a fejére dőlt a ház.
- I. SIRATÓASSZONY Nézzétek, milyen rothadt minden gerenda, a tető csupa lyuk. *(Felnéz.)* Hana lavórokat meg rocskákat rak a lukak alá a padláson, másképp már az egész ház összedőlt volna.
- II. SIRATÓASSZONY Hiszen nálunk talán nincs egy nap sem, hogy ne esne...
- III. SIRATÓASSZONY Állítólag akkor itt nagy verekedés volt. Krcheň vasrúddal ment neki a fiának. Peter azt ordibálta, hogy ez egy viskó, nem is ház már, és hogy Krcheň egy gazember. Az meg úgy ordított, mint aki megveszett: „Ezzel a két kezemmel segítettem Ńaňonak építeni, te szaros!” De az öregek jól emlékeznek, hogy amikor Ńaňo építette ezt a házat, Krcheň még nem is élt.
- II. SIRATÓASSZONY De azért Krcheň az öreg Ńaňot nagyon tisztelte, és nem engedte sohasem, hogy bántsák az emlékét.
- I. SIRATÓASSZONY Tényleg, meg aztán Krcheň a gyerekeket is szeretette, főleg Markát...
- III. SIRATÓASSZONY Bizony, bizony, kár, hogy Peter nem tudott kijönni vele... Elment hazulról, és hát Palko se bírta sokáig, elment utána. Egypetjűek, nem bírja ki az egyik a másik nélkül... Hana és Marka egyedül maradtak Krcheňnel, mit csinálhattak volna. *(elgondolkodik)* A fiatalok állítólag most Pozsonyban laknak... Peter még meg is nősült.

- I. SIRATÓASSZONY És azt hallottátok, hogy ma Peter is eljön? Vele együtt Palko is, meg a Peter felesége. Állítólag a gyerekeket is hozzák...
- SIRATÓASSZONYOK *(Egyik a másik szavába vágva.)* Tényleg? Na ne mond! Kíváncsi vagyok, milyenek lettek a gyerekek...
- III. SIRATÓASSZONY Csak az a Marka, hogy eltűnt, az nagyon titokzatos dolog...
- II. SIRATÓASSZONY *(Sokat mondóan.)* A postás mindent tud!
- A postás hirtelen megrándul álmában, majd felriad, arcán rémület, többet nem is alszik el. Ekkor belép Hana, egy nagy kosár gyommal a kezében. Egy marékka a fazékba dob belőle. A siratóasszonyok azonnal elnémulnak, és érdeklődve nézik.*
- III. SIRATÓASSZONY *(Ironikusan súgja.)* Hana úgy látszik, valami finom lapulevessel akar megkínálni minket, mintha a lapu olyan jó csemege lenne. *(Fojtottan felnevetnek.)*
- Messziről vonatzaj, fékezés hallatszik, a vonat picit áll, majd fütty, és újra mozgásba lendül. Egy kis idő elteltével kinyílik az ajtó, és belép Krcheň kisebbik fia, Pavol. Kezében két utazótáska. A siratóasszonyok szemük sarkából figyelik, zsebkendővel törölgetik a szemüket.*
- PAVOL *(Csöndben.)* Jó napot!
- Lerakja a táskáit, a siratóasszonyok abbahagyják a szemük törölgetését és ránéznek.*
- III. SIRATÓASSZONY Jót, jót! Szóval hazajöttél Pozsonyból?
- I. SIRATÓASSZONY És melyik is vagy te?
- Pavol zavarba jön, az orra alatt azt morogja, „hozok be még táskákat” és kirohan.*
- III. SIRATÓASSZONY Ez biztos a Palko, ő mindig olyan szégyenlős volt.
- Kisvártatva energikusan belép Peter, annyi különbözteti meg az ikertestvérétől, hogy bajusza van. Piros szegfűkből készített koszorút hoz.*
- PETER Jó napot mindenkinek!
- III. SIRATÓASSZONY Jó napot neked is, édes fiam! Ugye, te Peter vagy?
- PETER Megtörtént? Apám elment?

A siratóasszonyok szípnálni kezdenek, egymással versengve törölgetik a szemüket a zsebkendőjükkel.)

PETER Szóval? Meghalt?

II. SIRATÓASSZONY Várjuk, hogy hozzák-e vagy a saját lábán jön?

PETER És anya? *(Meglátja Hanát a tűzhelynél.)* Anya, anyuka! Végre megint találkozunk! *(Figyelmesebben megnézi.)* Meg sem ismertem volna... *(Leteszi a koszorút az asztalra, és az anyjához lép, hogy megölelje, meglepi anyja érdektelensége.)* Anya..!

A siratóasszonyok elnémulnak, figyelik, mi fog történni, ekkor az ajtóban megjelenik egy magas, fekete hajú nő, kíváncsian nézegeti a szoba kaotikus berendezését, magát Hanát is beleértve, a siratóasszonyok összesúgnak, a fiatalasszonyra mutogatnak.

PETER Anyuka, ez a feleségem, Eva.

Hana hallgat, senkit sem vesz észre, Eva éppen hozzá akarna lépni, amikor a szoknyája alól kiszalad egy kisfiú, a kis Krcheň. Kopasz a feje, nagyon hasonlít a nagyapjára. Mint a szélvész, átrohan a helyiségen, székeket borít fel, edényeket sodor le, szétrúg egy halom szennyest, egy pillanat alatt sok kárt okoz, Eva szalad utána, menti, ami menthető, a kisfiú közben odarohan a siratóasszonyokhoz, az egyiknek a kendőt letépi a fejéről, a másiknak a zsebkendőjét csórja el, a harmadikra kiölti a nyelvét, a siratóasszonyok felháborodásukban próbálnak segíteni Evának elkapni a kis gézengúz, de hiába.

SIRATÓASSZONYOK *(Egyik a másik szavába vágva.)* A kis ördögfióka! A pimasz kis huligán! Kapjátok el! Fogd meg!

PETER Hol van ez a Palo?! *(Kirohan a konyhából.)*

EVA *(Szeretettel.)* Gyere ide, te kis szörnyeteg. *(Visszarakja a székeket, összeszedi az eltört tányérok cserepeit, visszarakja a cipőket.)* Gyere ide, te bestia, úgymint elkaplak és elfenekellek! *(A kicsi megáll, az ujjait a dugaszolóaljzatba dugja.)* Letépek az ujjaidat! *(A gyerek szalad, Eva végre elkapja.)* És megvagy, te ördögfióka! *(Felkapja és fordul vele egyet.)*

EVA *(Ösztönösen.)* Meg kell téged zabálni! *(Forog vele, vadul csókolgatja, majd leteszi a földre, és a fülébe súg valamit.)* Belzebub! *(Belép Pavol, egy hintalóval a kezében, megáll, és*

olvadozva nézi Evát és a kicsit, Eva Pavolra mosolyog, Pavol leteszi a hintalovat a földre.)

PAVOL

(Ölébe veszi a gyereket.) Akarsz lovacskázni?

(A hintalóra ülteti a gyereket, az hintázik, Eva Pavol mellé lép, hozzásimul, mosolyog, Pavol megmerevedik.) Még behozom azt a koffert a ruhákkal. (Ki.) (Belép Peter és a kisfiát hívja.)

PETER

(Szelíden beszél vele.) Gyere ide! Látod, ez itt a nagymamád. Menj szépen és csókold meg! (Hana felé indítja a gyereket.)

A gyerek előbb bizonytalanul lépked, majd nekilódul és megöleli Hanát, kezével véletlenül megoldja a ballonkabátot összefogó harisnyát, a ballonkabát lecsúszik, Hana egyszer csak úgy áll ott, ahogy a Jóisten megteremtette, a kis Krcheň nevetni kezd, csúfondárosan mutogat meztelen nagyanyjára, a síratóasszonyok hangosan szörnyülködnek, Peter hirtelen odaugrik anyjához, hogy betakarja őt, testével elrejtje a nézők elől is, a kis Krchceň abbahagyja a nevetést, nyilvánvaló, hogy huncutság született meg a fejében, felkapja a ballont és rohan vele kifelé.

PETER

Eva, Evka, fogd meg, az istenért, csinálj már valamit! (Eva rohan a gyerek után, de nem éri utol, a gyerek kirohan.)

EVA

(Legyint, megáll, gondolkodik.) Várj már, hol van itt valahol valamilyen ruha?

PETER

(Anyját átölelve.) Abban a szekrényben ott! (Fejével mutatja, melyik, pánikba esik, mert Hana kicsúszik a karjaiból, és meztelenül kezd sétálni a szobában – Peter utánarohan.) Gyorsan, keress már neki valamit!

EVA

(A szekrényben túr.) Itt semmi neki való nincs!

PETER

Várj! (Kiszalad a konyhából.)

(Belép Pavol a kofferrel, Eva hirtelen ötlettől vezérelve.)

EVA

Palko, gyorsan, a koffert!

(Pavol odaugrik a kofferrel, Eva megpróbálja kinyitni, egy ideig babrál vele, míg sikerül, a kofferrel vörös szegfűcsokrok szóródnak ki, mindenki megbabonázva nézi a vörös áradatot.)

EVA

És a temetési ruháink? Hova tűntek?

(Pavol most észreveszi meztelen anyját, riadtan lehunyja a szemét.)

PAVOL

(Lehunyt szemekkel a virágokra mutat.) Ez a temetési csokrokra van! Evka szüleinek tele van az üvegháza szegfűkkel.

A meztelen Hana különleges érdeklődéssel közelít a virágokhoz, de Eva kézen fogja és elhúzza.

EVA

Jöjjön, anyuka, hadd csinosítsam ki magát. Először szépen becsavarom a haját...

Kintről hallani, hogy egy autó áll meg, Žofa kinéz az ablakon.

II. SIRATÓASSZONY

Egy mentőautó.

Mindnyájan megmerevednek, Pavol kiszalad az udvarra, egy kis idő múlva hallani, hogy az autó elmegy, a bennlévők feszülten figyelik az ajtót, a helyiségbe belép Krcheň, csikos pizsamában, a siratóasszonyok összesúgnak „hát meggyógyult, lám kiengedték”, Krcheň az ágyra néz, majd a siratóasszonyokra, aztán a virágra és a koporsóra az asztalon. Világos, hogy azonnal megérti a helyzetet. Elkomorul, és a frissen kivasalt öltönyre vágja magát az ágyon, a kalapot a fejébe nyomja, karját a nyaka mögött összefűzi, így mustrálja a meztelen Hanát és Evát.

KRCHEŇ

Adjátok rá azt a fekete ballonkabátot. Ott kinn a diófa alatt van, egy kisgyerek az alatt alszik.

Nyílik az ajtó, Peter áll benne, egyik kezében az üvöltő kislány, a másikban a megtépzott ballonkabát, sötét.

III. JELENET

A szín fokozatosan kivilágosodik, a konyhában az ágyon Krcheň hever - még mindig ugyanabban a pizsamában -, a tűzhelynél a kisunokája játszik, a tűzhelyen fazékban leves fő. Krcheň orrán szemüveg, újságot olvas. A kis Krcheň egy hatalmas ollóval, erősen összpontosítva régi újságokat nyirbál szét, melyekből egy egész halom van. A nagypapa néha

az unokájára pillant, majd visszatér az olvasáshoz. A létrán ott ülnek a tyúkok, néha lustán kárognak egy kicsit. A nyitott ajtón keresztül behallatszik a hangosbeszélő, amelyből azt jelentik, hogy gyűlés lesz, melynek fő témája a nemzeti tanács új titkárának megválasztása, a hirdetés végén fúvószenekar játszik, Krcheň figyelmesen hallgatja. Az ajtóban Matej, a postás jelenik meg.

- POSTÁS *(Már az ajtóból.)* Krcheň, jól vagy? Nehogy most halj meg nekem, sok mindenről lekésnél! Ezek ám a nagy dolgok! Annyi minden történik, hogy nem is tudom, hol kezdjem...
- KRCHEŇ *(Fel sem emeli a fejét az újságból.)* Jano Štrba?
- POSTÁS *(Csodálkozva.)* Honnan tudod? Hát te mindent tudsz?
- KRCHEŇ Leváltották?
- POSTÁS *(Leül az ágy melletti székre.)* Le bizony, öregem! Ezt senki sem hitte volna, hogy Jano Štrba egyszer nem lesz titkár. Tegnap egész éjjel gyűltek a nemzeti tanácsban. *(Krcheň jelentőségteljesen hümmög.)* Épp elég disznóság volt a rovásán, de olyan képet vágott, mintha ő semmit sem csinált volna. A többiek állítólag megmondták neki a magukét, mindent felhánytorgattak neki, ő meg hogy „összeesküdtek ellene, minden hazugság, a járason tudják, milyen jó káder vagyok”. Állítólag meg is verték!
- KRCHEŇ Nocsak, nocsak!
- POSTÁS Portás lett belőle a szövetkezetben. Ma lép először munkába. *(Kárörvendően dörzsölgeti a kezét.)* A jó kis meleg irodácskából a hideg portásfülkébe. Ha, ha, ha... *(Krcheň elégedetten bólogat.)* Valaki névtelen levelet küldött a kerületre. *(Krcheňre vigyorog.)* Úgyhogy a körmére néztek...
- KRCHEŇ Azok a telefonszámlák, ugye?
- POSTÁS Mindenki tudta, hogy a nőit hívogatja – nem is értem, hogy mit láttak benne.
- KRCHEŇ *(Epésen.)* Hogyhogy mit? Hát a telefont!
- POSTÁS A nőit meg a haverjait hívogatta, tudod, azokat, akik vasalták a dolgait a járason. De most már ott se segít neki senki, magasabb körökbe került az ügy.

KRCHEŇ Isten malmai ugyan lassan, de biztosan örölnek.

POSTÁS De hiszen te nem is hiszel Istenben!

KRCHEŇ Már hogyan hinnék?! Ha akarok, akkor hiszek! *(Az ágy alól előhúz egy üveget és két poharat, a postásra kacsint, jelzi neki, hogy töltsön.)*

POSTÁS Hiszen azt mondtad, hogy már nem iszol!

KRCHEŇ A halálom előtt mindig muszáj innom egy kicsit. *(Koccintanak.)*

POSTÁS Hát akkor a Štrba karrierjére! *(Felnevetnek, egy hajtásra kiisszák a pálinkát, Krchen int, hogy töltsön még, kiisszák a második pohárral is.)* Ja, majd elfelejtettem, postád van... *(Kezd a táskájában a levelek közt kutatni.)*

KRCHEŇ *(Érdeklődéssel.)* Mutasd!

POSTÁS Valami a Fasiszta Ellenes Harcosok Szövetségétől, meg valami meghívó is... *(Olvassa a meghívót.)* Az alapiskola úttörői beszélgetésre hívnak... Itt meg még a meghívó a felkelés megünneplésére szervezendő ünnepség előkészületi gyűlésére... Hogy neked kellene a bevezető beszédet tartanod. Látod, mindenütt szeretnének látni. Mindenki hallgatni szeretne téged. Egyszerűen te a világon mindenről beszélhetsz. Emlékszel arra az előadásra, amikor kikezdted azt a lektort a városból? Hogy miket hordott össze a materializmusról...

KRCHEŇ *(Elégedetten, feje alatt összefont karokkal.)* Mit is mondtam ott akkor?

POSTÁS *(Csodálattal.)* Hát jól ledorongoltad őt! Tényleg Krcheň, olyan ember, mint te a mi falunkban még nem született. És nem is hiszem, hogy egyhamar születni fog. Az a doktor, az mint a szent képre szokás, úgy nézett fel rád! A Jano Štrba meg teljesen kivolt, legszívesebben az asztal alá bújt volna.

KRCHEŇ *(Rázkódik a nevetéstől.)* Hát persze, be volt szarva...

POSTÁS Aztán vasárnap az asszonyok megverték a mise után a szomszéd falu temploma előtt. Emlékszel, titokban mindig oda járt misére. És jól helybenhagyták! Hát persze! A leghithűbb kommunista, és egyszerre meg csak hívő katolikus. *(Észreveszi a kisgyermeket, odamegy hozzá, leguggol mellé.)* Mi van, kismanó? Játszogatsz? *(A kis Krcheň felnevet, örömmel mutogatja neki a felszabdalt papírokat, egyenesen a postás orra előtt hadonászik az ollóval.)*

(Inkább feláll) Nagyon ügyes vagy! *(Megsimogatja a gyerek kopasz fejecskéjét, és visszatér az öreg Krcheňhez.)* Tényleg, a többiek hol vannak? *(A táskáját leteszi a földre.)*

KRCHEŇ

Nem tudom, azt hiszem a városba mentek...Vásárolni, valami ruhát Hanának... Nem hiszem, hogy hamar megjönnének... *(Megint isznak.)*

POSTÁS

(Elgondolkodva.) Így vagy úgy, a Jano Štrba mindennap kaphatna egyet a pofájára, csak a megelőzés végett.

KRCHEŇ

Nézd, én megtettem, amit tudtam. Amikor visszajöttem a hegyekből... Jobban mondván nem is, az később volt, amikor a szövetkezetek alakultak... ha jól emlékszem, negyvenhétben vagy negyvennyolcban... szóval azt tanácsoltam nekik, Štrbát tegyék meg szövetkezeti elnöknek. Tudod, ott volt a kitüntetésem a hőstettemért, úgyhogy hallgattak rám. Én meg hogy alelnök leszek, egy kicsit úgy a háttérben, érted... Azt hittem, menni fog a dolog... De hol! Azt az ütődöttet csak az érdekelte, hogy hogyan tud villogni a feljebbvalói előtt, úgyhogy minden földet felszántatott, elkoboztatta a jószágot, és ahhoz még jött az a kontingens... Az emberek reggeltől estig átkoztak minket. Csodálkozom, hogy valaki nem puffantotta le. Én másképp akartam az egészet csinálni, hogy a kecske is jóllakjon, meg a káposzta is megmaradjon. De hát annak az ütődöttnek nem volt hozzá elég esze. De nem is akarta úgy, mert be volt szarva. Én meg hogy vitatkozzak vele mindig... Ráadásul nem volt egyedül, Kubo Kukál, a könyvelő volt a talpnyalója, rá is fizetett, hisz tudod, leszúrták. Szóval mindent számba vettem, és rájöttem, nekem ez nem éri meg... úgyhogy elintéztem a rokkantnyugdíjat, tudod, az átlótt jobb kezemre.

POSTÁS

(Iszik és morog.) Hiszen jól is tetted...

KRCHEŇ

Ott volt a partizán múltam meg a hőstettem. Nem éltem rosszul, csak az a jobb kezem, tudod, nem szolgált rendesen, úgyhogy nem tudtam dolgozni menni. És csak úgy heverészetni meg szégyenkeztem volna. Úgyhogy megtanultam írni bal kézzel. És írtam és írtam, mint egy megszállott. Névtelen leveleket, hiszen tudod... És hát Janot hol balra, hol jobbra, hol felfelé, hol lefelé tologatták. Szóval, így irányítgatom én a sorsát azóta is.

POSTÁS

Senki se ér fel hozzád, Krcheň!

KRCHEŇ

(Csóválja a fejét.) Senki!

POSTÁS

Te mindent el tudsz intézni!

KRCHEŇ Mindent. (*Hallgatnak.*)

POSTÁS Az a névtelen levél a kerületre... Ügyes... nagyon ügyes...

KRCHEŇ Mi ügyes? (*Elröhögik magukat, a kis Krcheň közben eldobta az ollót, és az asztal körül négykézláb mászkál.*)

POSTÁS (*Hirtelen megdöbbenve.*) Te talán mindenki fejébe belelátsz...

KRCHEŇ Hát persze hogy!

POSTÁS (*Kis hallgatás után.*) És te mégsem vagy...

KRCHEŇ (*Félbeszakítja.*) Tudod, Matej, az alapszabály úgy szól, hogy Isten akkor legyen melletted, amikor szükséged van rá. (*Az égre emeli poharát, isznak.*) Mindenütt fák és farkasok, és a kaszás! Két napig tartottuk az állásainkat Jano Štrbával meg a megboldogult Ďuro Marcinnal. A faluban én puskát addig dehogy láttam, hacsak nem a ringlispíleseknél. Még tölteni is elfeledtem hirtelen, abban a zürzavarban. Majdnem teljesen megöszültem ott. Aztán a harmadik napon megjelent az elhunyt Ňaňo álmomban: „Ne félj te semmitől, csak rám hallgass!”, és valamit a fülembé súgott. Aztán reggel eszembe jutott az álmom, mondtam, minden rendben lesz. És tényleg, mikor támadásba lendültünk, nem is tudom miért, de előre engedtem Ďurot meg Janot, Ďuro az rögtön megkapta a magáét, Jano az leguggolt, úgyhogy a következő golyó engem talált el, tudod a kezemet, de nem is baj, mert rögtön a tábori kórházba vittek, és mire onnan kikerültem, már fel is szabadítottak minket. (*A már spicces férfiak elnevetik magukat.*) Istenáldott szerencsém van nekem, Matej... Most mondd meg, például a nőekkel milyen szerencsém volt, mennyi csajom volt, nem? A szénapadlás gerendájába szinte naponta egy újabb rovátkát húzhattam. Te meg falaztál nekem, emlékszel?

POSTÁS Mikor?

KRCHEŇ Hát akkor! Amikor éppen Anča Sojkovát dögönyöztem, nem emlékszel? Te elszunyáltál a kocsmában, egyszerre csak jön Sojka, puff, haza. Uff, az meleg volt! Anča nem akart elengedni, hogy kit érdekel az a hülye Sojka, már teljesen be volt izzítva, hát, épp hogy csak meg tudtam lógni. (*Pajkosan.*) De jó volt! Ej! Jól tudtam én főzni a csajokat, igaz, ami igaz! Ha néha úgy felülről végignézek a falunkon – tudod, képes vagyok gondolatban lebegni, vagy mi –, szóval ha így lenézek, mintha mindenütt szarvakat látnék. A kocsmában, az utcán, a templomban – mindenütt felszarvazottak vannak. Lelkem

mélyén kicsit sajnálom azokat a szerencsétleneket, de nevetek is rajtuk. Krcheň mindegyiket lefőzte! Csak a Jano Štrba Terezkája maradt ki! De egyszer még őt is elkapom! Tudod, Matej, a legtüzesebbek a cigánylányok... *(A postás int, hogy csendesebben, hátha a kicsi valamit meghall, de Krcheň csak legyint a kezével.)* Te, egyszer két cigánycsajt dögönyöztem egyszerre. Te azt nem bírtad volna, Matej, de engem egy öreg cigány megtanított, hogyan csináljam, lehet, hogy a vajda volt maga, mindegy, szóval megtanított. *(A postáshoz hajol, és a fülébe súg.)* A cigánylányt először erősen össze kell kötni a derekánál egy övvel...

POSTÁS

(Mint akit megbabonáztak.) Milyen övvel?

KRCHEŇ

Milyennel? Hát a gatyádból, na... Úgy összehúzni, hogy kiforduljon, mint egy kesztyű...

POSTÁS

De hiszen ketten voltak, neked meg csak egy öved volt!

KRCHEŇ

Ez volt a szerencsájuk. Amíg az egyikén rajta volt az öv, a másik lovagolt rajtam... *(Csendben felnevet.)* A végén mindkettőjüket úgy kifacsartam, hogy könyörögtek, hagyjam már abba, húzzam el a csíkot övestől, hogy ők még a legvadabb vajdával sem éltek meg ilyet. *(Felemeli a mutatóujját.)* Hiszen mondta nekem a cigány, hogy öv kell hozzá. De rá se ránts, hogy te nem lennél rá képes... A cigánylányok a férfiaknál számítanak valamit... *(Miközben Krcheň beszél, a kis Krcheň a postás táskájához kúszik, elvonszolja a tűzhelyig, s ott egyik borítékot a másik után elkezd vizsgálgatni, felbontani.)* Azt tudod, hogy csodagatyám van nekem, Matej?! Elég, ha valaki csak hozzádörgölőzik, s máris teherbe esik. Szerinted van a faluban olyan ház, ahol nincs valami utódom? Mikuňáéknál? *(ejtsd: Mikunyáéknél)* Van. Sojkáéknál *(ejtsd: Sojkáéknél)*? Van. Kovácséknál? Van. A felső végen Mikuňánál? Ott is van, a legkisebbik. Az özvegytől, Žofka *(ejtsd: Zsofka)* Zubálovától mindjárt három is van.

POSTÁS

És itthon?

KRCHEŇ

Mit itthon?

POSTÁS

Itthon, itthon... hát... a tiedtől...

KRCHEŇ

(Keményen.) Te számár. Sötétben minden tehén fekete.

POSTÁS

(Izgatottan.) Hanát reggel láttam kora reggel a pataknál. Lapuleveleket meg más gyomot tépett ott a kanyar öblében,

tudod, ott, ahol a legmélyebb a víz... ahol mi... hisz tudod... sokáig bámulta a vizet, mintha keresne ott valamit...

KRCHEŇ

(Élesen.) Marhaság! Hol az a levél?

POSTÁS

(Halkan súgja.) Ott a padláson, a gerenda mögött... Ahová mondtad, hogy tegyem... *(A kis Krcheň felemeli a fejét, hallgatózik.)*

KRCHEŇ

Égesd el azt a levelet! *(A postás a fejéhez kap, majd gyorsan a létrához megy, és elkezd mászni felfelé, a megriasztott tyúkok szétrebbenek.)*

POSTÁS

(Rémülten.) A levél nincs ott! *(Abban a percben, hogy ezt kimondja, a kis Krcheň egy maroknyi levelet a tűzre dob, fellobog a tűz, Krcheň röhögésben tör ki, a kis Krcheň szintén vidáman felnevet, a nevetésük furcsán, szinte félelmetesen hangzik.)*

(A kisgyermekhez.) Mit csinálsz?

(Ekkor nyílik az ajtó, belép Eva, kezénél fogva vezeti Hanát, egy vadonatúj, fehér ballonkabátban. A kis Krcheň anyjához szalad és megfogja a szoknyáját. Eva és Hana mögött Pavol áll.)

EVA

(Pavolnak.) Menj, hozd ide azt a táskát a bevásárlással! *(Pavol eltűnik)*

Nos, megjöttünk. Peter megállt a szövetkezetben a barátainál... Ugye, hogy illik anyukának?

(Krcheň és a postás kicsit bambán néznek, Eva leülteti Hanát, a tűzhelyhez lép, belenéz a fazékba.)

Megmelegítem a levest... Milyen leves ez?

POSTÁS

Lapuból főzött Hanna!

EVA

Lapuból?

(Belép Pavol a vásárlással, leteszi az asztalra, Eva kezdi kipakolni.)

Eredj még, légy szíves, hozd be azt a zserbót is, mert éhen halok.

(Pavol kimegy, kisvártatva egy doboz édességgel lép be, a kis Krcheň kikapja kezéből a dobozt, a padlóra ül és édességet majszol, Eva rögtön hozzálép, elveszi tőle.)

EVA

Hagyod azt, te rosszcson!

(A kislúval huzakodó Eva előre hajol, Pavol mögötte sóváran nézi őt, Eva hátranéz, kacéran rámosolyog, Pavol félénken viszonozza a mosolyt, Eva felegyenesedik, mikor elmegy Pavol mellett, megsimogatja, Pavol kirohan a konyhából, egy idő múlva belép Peter.)

PETER

Jano Štrba meghalt!

(Mindnyájan meglepetten néznek rá, sötét.)

A POSTÁS ÁLMA

A színpad üres, félhomály uralkodik, közepén egy széken ül a meztelen, hófehér bőrű Hana, gyönyörű, vörös hajjal és egy nagy csokor vörös szegfűvel az ölében, különleges fényvel van megvilágítva, mintha egy másik helyszínen volna, a színpad szélén egy sámlin háttal ül a postás, akit egy hasonmás vagy esetleg egy bábu helyettesít, nézi saját álmát, jobb oldalon kivilágosodik egy kinagyított, megmagasított ablak, mintegy a konyhai mása, az ablakban megjelenik Matej, a postás, szintén kinagyítva, furcsán megvilágítva, nyugodtan mosolyog Hanára, Hana bólogat, mosolyog és ujjával hívogatja a postást közelebb, Matej egyik lábát az ablakpárkányra teszi, be akar mászni, a dialógus alatt a hangok álomszerűen hangzanak.

POSTÁS

Megáll az ablakban. Milyen gyönyörű vagy ma, Hanácska, mint amikor... Emlékszel, utánad akartam menni, de Krcheň...

HANA

(Valahová félrenéz.) Hát eljöttél, Matejem?

POSTÁS:

(Csodálkozva.) Hogy mi? Te megint tudsz beszélni, Hanácska?

HANA

Miért nem tudnék, kinőtt a harmadik fogam...

POSTÁS

(Értetelenül.) A harmadik fogad?

HANA

Hát már elfelejtetted? Krcheň akkor kiverte az összes fogamat, csak hogy hallgassak... Akkor a padláson, akkor, amikor megtaláltuk Markát...

POSTÁS *(Félbeszakítja.)* Na jó, kiverte a fogadat, van még valami?

HANA: Most megint kinőttek, ez már a harmadik, hisz mondom...

POSTÁS *(Nyugtalanul.)* Nem muszáj olyan sokat beszélned...

HANA *(Egykedvűen.)* Amúgy is, a világon mindenki mindent tud...

POSTÁS *(Rémülten.)* Mindenki mindent?

HANA *(Felsóhajt.)* Nem lett volna szabad elolvasnom azt a levelet.

POSTÁS *(Teljesen megrémülve.)* Azt a levelet?

HANA *(Szemrehányóan.)* Mindenki tudja, hogy volt azzal a levéllel, Matej... Mindenki ismeri azt a levelet...

POSTÁS Ismeri?

HANA Igen, ismerik azt a levelet, amit Marka a barátnőjének írt, mielőtt eltűnt... Kívülről tudják, az elejétől a végéig...

POSTÁS Az elejétől a végéig?

HANA Az elejétől a végéig, emlékszel...? Na, emlékszel, Matej?

POSTÁS *(Emlékezni kezd.)* Az a levél...

HANA Emlékszel?

POSTÁS „...szegény apám biztosan a pokolra kerül majd, mert meghágott, és egy aranyfogat ígért nekem ezért. De nekem az arany nem kell...”

HANA És tovább? Na, mi volt benne tovább?

POSTÁS Tovább az volt írva benne, hogy... „Ami történt, megtörtént, most már a dolog bennem van, csak azt nem tudom, hogy emberi lény lesz-e vagy valami szörnyeteg... Azt hiszem, öngyilkos leszek, mert ha a mama megtudná, úgyis agyonverne...”

HANA *(Szemrehányóan.)* Látod, Matej...

POSTÁS *(Szerencsétlenül.)* ...de hiszen én ezt nem akartam, Krcheň azt mondta, hogy...

A postás és Hana alakja eltűnik a homályban, majd kialszanak a fények.

Néhány pillanat múlva valamivel realiztikusabb fény dereng fel, a visszaemlékezést próbálja evokálni, oldalról beszalad egy fiatal lány, Marka, zilált, szőke haja borzas, fehér hálóingre félig letépvé róla, sírva

rohan az udvar felé, utána a konyhába belép a részeg Krcheň, nadrágját gombolja be.

KRCHEŇ *(Részegen motyog.)* Mit ordítasz... ne ordíts annyit! Olyan fogad lesz, mint senkinek a világon, szintiszta aranyból!

Marka sírása elhal, a fény kialszik, a konyhát megint az előző fény borítja be, a postás tovább emlékezik, a részeg Krcheň és a postás a létrán felmásznak a padlásra, felriadt tyúkok röpködnek mindenfelé, a postás benéz a padlásra.

POSTÁS *(Döbenten.)* Jézusmária! *(A riadt tyúkok röpködnek lefelé.)*

KRCHEŇ Mi az?

POSTÁS Marka! Nézd! Te... te mit...?

KRCHEŇ *(Visszahúzza a padlás nyílásából, ő néz be.)* Hülyéje... Aranyfogai lehetek volna! *(Felmászik a padlásra.)*

POSTÁS *(Mászik utána.)* Aranyfogak? Hol van Hana?

A fény kialszik, majd egy másik fényben megjelenik Hana, vörös hajjal, ül a széken, bal oldalt kivilágosodik az ablak, benne egy megnagyobbodott Krcheň, büszkén felszegett fejjel, pipával a szájában, körülötte sűrű füstfelhő, közben a sámlin ülő postás hasonmását az igazi szereplő váltja fel.

HANA Mindenki tud a postásról és arról a levélről...

KRCHEŇ *(Bosszúsan.)* Ugyan már, Matej!

HANA Milyen buzgón segített neked a padláson, amikor megtaláltatok Markát...

KRCHEŇ: Még a bicskáját is elővette, és levágta őt a kötélről...

HANA Még a malomkövet is ő kötötte a nyakára, amikor a patakba dobtátok, ott a kanyarban, ahol a legmélyebb a víz...

KRCHEŇ Egy ujját sem mozdította, amikor kivettem a fogadat!

HANA Marka levelét is felbontotta, elolvasta és rögtön idehozta neked, pedig kézbesítenie kellett volna.

KRCHEŇ Aztán meg eldugta a gerenda mögé a padláson!

HANA Nem kellett volna hallgatnia rád.

KRCHEŇ Persze hogy nem!

HANA Ő a hibás!

KRCHEŇ Mindenért Matej a hibás!

EGYÜTT A postás a hibás!

Eltűnnek a homályban, a fény a postást világítja meg, aki eddig a sötétben ült, Matej felugrik, a fejét fogja - felébred rossz álmából.

POSTÁS *(Dadogva.)* De hiszen azt nem én... Azt nem én, azt Krcheň...
(Gondolkodik.) Hol az a levél? *(Sötét.)*

SZÜNET

IV. JELENET

A fény egy koporsót világít meg, mellette gyertyatartóban gyertya ég, a koporsóban Krcheň fekszik, fekete öltönyben, a mellén összekulcsolt kézzel, kalappal a fején, viaszfehér arccal, lehunytt szemmel, a koporsó teleszórva vörös szegfűkkel, a halott lábánál koszorú, kintről behallatszik az eső kopogása, a hang állandóan erősödik, a konyha fokozatosan kivilágosodik, de félhomály marad, a falon az égő épphogy pislákol, az ablak sötét, mögötte az ég beborult, kinn kitartóan esik, a padlásról hangosan csöpög a víz a lavórba és a vödörkbe, a koporsónál ott áll Matej, a postás, átkutatja a halott zsebeit, „Hol lehet?” morogja az orra alatt, belépnek a siratóasszonyok, feketében, fekete kendővel a fejükön, a postás gyorsan felmegy a létrán a padlásra, a tyúkok csak félrecsúsznak előtte, álmosan kotyognak, a postás fentről nézi az eseményeket, a siratóasszonyok a koporsó körül halkán sugdolóznak.

III. SIRATÓASSZONY Még csak tegnap temettük el Jano Štrbát, és tessék, mára már Krcheň is megtért az Úrhoz. Barátjának halálhíre megölte.

II. SIRATÓASSZONY Bizony, bizony! Jano meg se melegedett abban a bódében, a gázkályhával fűtött, elaludt a láng, és reggelre megfulladt.

I. SIRATÓASSZONY Terezát a temetésen alig bírták visszatartani, hogy be ne ugorjon utána a sírba.

II. SIRATÓASSZONY Krcheň biztosan nagyon bántotta, hogy annyira gyászolja. Nem tudta megbocsátani Janonak, hogy övé lett Tereza. *(Suttogva.)* És most Jano ott fentről biztosan magához hívta, nehogy még a végén elcsábítsa Terezát...

III. SIRATÓASSZONY Milyen gyorsan történt minden.

A konyhába belépnek Eva és Peter, a lábuknál a kis Krcheň botladozik, Eva feketében, a siratóasszonyok azonnal jajgatni kezdenek, Eva a koporsó előtt ül, a kicsit kezénél fogva tartja, Peter mellette áll, a siratóasszonyok egymást túlharsogva jajgatnak, fehér zsebkendővel törölgetik a szemüket.

EVA *(Peternek, csendesesen.)* Megint lesett.

PETER Ki?

EVA Ki, ki? Még kérdezed?!

A siratóasszonyok dallamos siratásba kezdenek.

I. SIRATÓASSZONY Miért hagysz el bennünket, magunkra ebben a világban? Árvák leszünk itt e földön nélküled, miért nem viszel magaddal bennünket? Mi lesz velünk nélküled, ki ad meleget nekünk, ki ad fényt nekünk... *(Csatlakozik a másik két siratóasszony is, hangosan jajgatnak.)*

III. SIRATÓASSZONY Miért mész el, minek mész oda, hisz szeretted az életet, az emberekhez jó voltál, a munkától kérgesedett a kezed... Senkinek sem ártottál, senkinek sem ártottál, és most elhagysz... *(Együtt jajgatnak.)*

II. SIRATÓASSZONY Oh, én szerencsétlen, én nyomorult, mit teszek most nélküled, az ingét kinek fogom mosni? Őt inged volt, egy péntekre, egy az ünnepre, egy az asztal mellé, egy a pap elé, egy pedig amelyben kivisznek a temetőbe!

A siratóasszonyok jajgatnak, az eső erősödik, villámlás, mennydörgés, zuhogni kezd az eső, a padlásról egyre erősebben csorog a víz, a siratóasszonyok felnéznek, majd mintegy vezényszóra három fekete esernyőt nyitnak ki a fejük felett, Peter és Eva a szomszéd szobába szaladnak, a kis Krcheň szaladgálni kezd a koporsó körül, a tyúkok röpködnek, a kicsi felnéz a padlás felé, Eva egy esernyővel jön vissza, a kisfiát próbálja elkapni, az esernyővel fenyegeti, de a kis Krcheň nem hallgat rá,

kintről belép Pavol, esőköpenyben, a kicsit a kezére veszi, és Eva mellé áll, esik és esik, végül Pavol az esőköpenyét a halottra teríti, mindenki hallgat.

EVA *(Halkan.)* Peter azt mondta, hogy megint bámultál!

PAVOL Mikor?

EVA Mikor, mikor? Majd ő megmondja neked! *(Hangosan a kicsihez.)* Hol van a lovacskád? *(A kislány leugrik, és a szomszéd szobába rohan, Pavol szégyenkezve a kislány után szalad, kinn zuhog, villámlás, mennydörgés, belép Peter.)*

PETER Nem látták anyámat? Az ágyon ott a ballonkabátja. Gondoltam, itt van. *(Az ablak mögött felsejlik Hana meztelen alakja ,ahogy fel-alá sétál.)*

EVA Anya, anya... Én nem láttam!

Peter visszamegy a szobába, közben azt mormolja: „Lehet, hogy az a félkegyelmű elbűjt valahova?” A lába mellett elszalad a kis Krcheň, Peter bezárja maga után az ajtót, a kislány az ablakra mutat, abban a pillanatban mintha tűz lobbant volna fel, hatalmas villámlás, mennydörgés. Csak a három siratóasszony látható, riadtan szájuk elé kapják a kezüket, kiesik a villany, csak a gyertya ég, a helyiségben szinte tejes a sötét.

III. SIRATÓASSZONY *(Rémülten.)* Ez közel volt...

II. SIRATÓASSZONY Valahol itt!

I. SIRATÓASSZONY Itt az udvaron! Ez biztos valami égi jel!

(Riadtan elhallgatnak.)

KIS KRCHENŤ: Ma-ma...

EVA *(Riadtan keresni kezdi a fiát.)* Gyere ide hozzám, gyere, picinyem... Hol vagy? *(Tapogatva megleli, megöleli.)*

KIS KRCHENŤ: Én tudom, hol van az a levél!

EVA *(Örömmel.)* Hallják! És én már azt hittem, hogy sohasem fog beszélni!

KIS KRCHENŤ: Az a levél, amit Marka azelőtt írt, mielőtt eltűnt.

EVA Hát nem csodálatos?!

KIS KRCHENŤ: Abban a levélben minden le van írva!

EVA

Te kis fecsegő szónok!

(A siratóasszonyok izgatottan kérdezősködni kezdenek.)

II. SIRATÓASSZONY

Na és hol van az a levél, fiúcska?

(Ekkor hirtelen valaki bedörömböl az ajtón, mindenki elhallgat, az eső eláll, az ajtó kinyílik, az ajtóban átlátszó, fehér lepelben Hana áll, vörös hajában óriási csavarók, arca hamuszürke, az ajtót nyitva hagyja, a színt fokozatosan fény önti el, mindenki ámulattal néz Hanára.)

HANA

Mit bámulnak? Becsavarták a hajamat, ez minden.

(A fényben a koporsó helyén újra az ágyat láthatjuk, s az ágyon fekete öltönyben, vörös szegfűvel a gomblyukában ott fekszik az újra eleven Krcheň, pipázik, a szomszédos szobából belép Peter, ballonkabáttal a karján, megáll és dorgálja Hanát.)

PETER

Anya, hol mászkált?

EVA

Maga ott volt az udvaron, amikor az a villám becsapott?!

HANA

(Félbeszakítja.) A koporsóba tegyétek be a ballonomat is, állítólag jól jön nekem ott.

PETER

(Értetlenül.) Hol ott?

Hana mindenkire mosolyog, a kicsit megsimogatja, könnyedén sétál a konyhában.

KRCHEŇ

Hogy kérdezhetsz ilyen marhaságokat? Csomagold be neki azt a ballont!

PETER

(Krcheňre néz.) És maga... maga...

EVA

Hát nem látod, az apád él.

PETER

De hiszen...

KRCHEŇ

A feleségednek több esze van, mint neked!

Eva ránevet Krcheňre, Peter határozatlanul álldogál, majd összehajítja a ballonkabátot és az asztalra teszi, a siratóasszonyok leülnek, értetlenül néznek egyik a másikra, a kis Krcheň Hana körül szaladgál, Eva gondolkodik, lassan kezdi megérteni a helyzetet.

EVA (Óvatosan.) És nem látta odafönn a mi kis Jozskónkat? Ilyen kicsi volt, amikor meghalt... Nem akart enni, olyan keményfejű volt, aztán egyszer csak elment.

HANA De láttam, persze hogy láttam a Jozskót. Most egyre csak tömi magát.

(A nők felugranak, körbeveszik Hanát.)

I. SIRATÓASSZONY És az anyámat?

HANA Persze hogy...

I. SIRATÓASSZONY Jól szolgál az egészsége?

HANA Nem panaszkodik...

III. SIRATÓASSZONY És a megboldogult Bakan bácsikámat?

HANA Bakan bácsikát is...

III. SIRATÓASSZONY Hogy van?

HANA Ahogy a földön, úgy a mennyben.

II. SIRATÓASSZONY És az én Kubo könyvelőmet?

HANA Mindig csak könyvelne a maga Kuboja. Mindenkit láttam, mindenki ott van fenn. Markát is láttam. Olyan szépen elbeszélgettünk.

PETER Markát? Hát Marka is ott van?

HANA Sok mindenről beszéltünk, sok emlékről.

PETER De hogy került oda?

HANA Egyszer volt, hol nem volt, és ott volt... Kérdezd meg apádat. Tényleg, elárulta, hol van az a levél.

(Peter fürkészően ránéz.)

PETER Milyen levél?

(Eva leinti, hogy hallgasson, a postás riadtan kinéz a padlásnyíláson, a tyúkok riadtan kotkodálni kezdenek, Hana egy székre ül, Krcheň is felül az ágyban, lázasan töpreng, pipája füstöl, egy kis idő múlva Hanához kezd beszélni, a többiek hallgatják.)

KRCHEŇ Hana, Hanka, drága jó feleségem, milyen rég nem hallottalak már beszélni...

(Hana huncutul elmosolyodik, nőies mozdulatokkal fejét kecsesen félrefordítva szedi ki a csavarókat a hajából.)

HANA És mit szeretnél hallani?

KRCHEŇ Itt engem már senki se szeret. Te is elhagytál, nem vártál meg. Nem is tudom, mit kezdjek én most itt nélküled? Minek vagyok én még itt? Utánad mennék, csak nem tudom, odatalálok-e...?

HANA Olyan ember még nem született, aki ne tudott volna odatalálni...

KRCHEŇ Az biztos, az ember a végén eltalál. De mégis, Hanyicska, áruld el, hogy kell oda menni, segíts, hiszen szerettük egymást... Sok minden történt, de szerettük egymást, nem igaz? Tudod, azt mondják, hogy ott pokol is van meg mennyország is... Ördögök és angyalok... Merre menjek? Hogy találjak meg?

HANA *(Álmodozón.)* Az attól függ, hogy mit keresel.

KRCHEŇ: Téged, téged foglak keresni. Én utánad a világ végére is képes vagyok elmenni.

HANA *(Felfelé néz, a fülcimpáját morzsolgatja.)* Nem tudom, hiszel-e nekem... de én ilyen kalandot még nem éltem meg.

KRCHEŇ *(Bizonytalanul.)* Kalandot?

HANA Életemben először utaztam valahová. Emlékszel, te sehová se akartál engedni engem. Se nők, se férfiak közé... *(Élvezettel.)* Ez az utazás, ez csodálatos volt. Rögtön azután magamhoz tértem, hogy a villám belém vágott... de valahol másutt... ott minden szép volt, színes és tiszta... nem tudom, hol voltam, de látgy szellő simogatott... olyan kellemes volt a testemnek... simogatta a mellemet, a hasamat...

KRCHEŇ *(Türelmetlenül.)* Jó... jó... és aztán?

HANA Aztán? *(Visszaemlékezik.)* Aztán egy hatalmas sivatagban találtam magam, olyan nagy volt, mint az egész világ. Mindenütt, ahová néztem, csak homok volt. Semmi más, csak homok és homok... Se égbolt, se nap, semmi, csak homok...

KRCHEŇ Értem, homok. De a menny volt az vagy a pokol?

HANA Az a végén volt, először a homok volt ott. A homokon fehér házak, kicsi fehér házak, mint a szétszórt gyufaskatulyák.

Belépek az elsőbe, sehol semmi. Középen egy nagy kerek asztal. Az asztalon csupa finomság, bécsi szelet, brindás haluska... pálinka is volt. Mikor aztán jóllaktam, fogom az üveget, hogy iszom egy kortyot, hát látom, az üveg alatt egy papiros. És rajta:Menj és ismételd meg. Úgyhogy hagytam az üveget, és házról-házra kezdetem járni. Benyitok az egyikbe, és tudod ki ült ott?

KRCHEŇ

Ki?

HANA

Hát a titkárunk, Jano. Nagyon megörült, amikor meglátott. Megölelt, megcsókolt és azt mondja: „Hanka, hát itt vagy?”. Én meg hogy igen, itt vagyok. Ő meg hogy mindjárt tovább engedlek a mennyországba, kit, ha nem téged, Krcheň mellett már úgyis megszenvetted a magadét. Csak van itt egy bökkenő. Tudod, én itt egy kisebb bűnömért vezeklek, semmi különös, de mindegyik nőt, aki erre jár, le kell fektetnem.

KRCHEŇ

(Megrökönyödve.) És te adtál neki?

HANA

Hát persze, hogy adtam neki. Rögtön utána megjelentek a mennyből a holtak, fehér leplekben, és üdvözlésemre egy szép dalt énekeltek...

KRCHEŇ

(Szégyenkezve tenyerébe hajtja a fejét.) Az Istenit, mégiscsak átvert!

(Hana ártatlanul mosolyog, nyújtózik, mint egy kismacska.)

HANA

És azután... még a Marka levele!

KRCHEŇ

(Idegesen megszívja a pipát.) Mi van a Marka levelével?

HANA

Az a levél! Marka mondta, hogy hozzam el... Mindenki el akarja ott olvasni, hogy aztán béke legyen...

PETER

Milyen levélről van szó, anya?!

HANA

Marka miatt kell elvinnem.

III. SIRATÓASSZONY

Arról, amit a barátnőjének írt.

(Hana bólint.)

HANA

Ott minden le van írva.

(Az ideges Krcheň úgy szívja a pipát, mint egy török.)

HANA

Az van benne, hogy Markát az apja...

EVA *(Hana szavába vág.)* Ugyan már, milyen levél, nem is létezik!

HANA Marka mondta...

KRCHEŇ *(Készségesen.)* Írhatunk helyette egy másikat!

PETER *(Krcheňre néz.)* Apa, mi történt tulajdonképpen? *(Mereven nézi.)*
Apa, én magát... hol az a fejsze?!

A dühös Peter kirohan az udvarra, kiabálás hallatszik, „Hol a fejsze?! Én az apámat...! Add ide azt a fejszét!” Pavol: „Nem adom!” Peter: „Nem adod?! De apa... Én téged...” Pavol: „Mi az, megőrültél?” Peter: „Azonnal add ide!” Pavol: „Mire kell az neked?” Peter: „Evát is bámulni szoktad!” Az ordibálás folytatódik, Pavol: „Eva, Eva, csinálj már vele valamit, a végén még agyonver!”

EVA Megnézem, mi folyik az udvaron...

(Kiszalad, a kis Krcheň utána, Eva kiabál a testvérekre, a kis Krcheň feljajdul, a kiabálás fokozatosan abbamarad.)

HANA *(A haját fésüli.)* Hát így nem találjuk meg a levelet.

II. SIRATÓASSZONY *(Kis csönd után.)* A gyerekek már biztos sírnak otthon...
(Elrohan.)

I. SIRATÓASSZONY *(Megigazítja a kendőjét.)* Érdekes volt. *(Sietve távozik.)*

A III. siratóasszony szó nélkül elsiet, az ajtó nyitva marad, a konyhában csak Krcheň és Hana maradnak.

KRCHEŇ Asszony... *(Vesztettül pipázik.)*

HANA *(Befejezi a fésülködést, kezét az ölében nyugtatja.)* Elmondtam mindent. A többi most már rajtad áll.

KRCHEŇ Asszony!

(Besötétedik, a nyitott ajtóból fény szűrődik be, a szék üres, Hana már nem ül ott, az ágyban ott fekszik Krcheň a csíkos pizsamájában, háttal a nézőknek – a hasonmását látjuk – a fehér fényben az ajtóból szürke arcú alakok lépnek be, fehér lepelben, szellő lebegtetni azokat, közülük előrelép Ńaňo Krcheň.)

(Ijedten) Ńaňo, maga is eljött? Maga is? Szóval, itt van...

ŃAŇO KRCHEŇ Itt vagyok, Krcheň.

KRCHEŇ Miről van szó? Mit akar?

ŇAŇO KRČEŇ

Te azt nagyon jól tudod, hogy mit akarok.

KRČEŇ

Nem tudhatok mindent.

ŇAŇO KRČEŇ

Jól van, tehát hallgass meg. Először is nem felejtettem el neked, hogy ferdítetted el a dolgokat a halállal kapcsolatban. A hasmenés neked nem volt elég. Hogy karriert futhass be, azt híresztelted, hogy az ellenállásban haltam meg. Matej adott neked egy tintaradírt, és te minden hivatalos iratodat meghamisítottad. Halottakról csak jót, de nem akartam volna soha hallani, amit akkor beszéltek rólam a faluban, hiszen mindenki tudta, hogy halálra szartam magam! Még hogy az ellenállásban! Lószart!

KRČEŇ

De az embereknek ez a változat sokkal jobban tetszett.

(Ňaňo Krčeň mellett megjelenik egy férfi, golyó ütötte lyukkal a homlokán, Ďuro Marcin az, Krčeň bajtársa, akit lelőttek.)

ŇAŇO KRČEŇ

Ďuro Marcin, te is akarsz mondani valamit?

ĎURO MARCIN

Mit mondhatnék? Ott a szorosban meglőttek, fekvé maradtam. Egyszer csak láttam, ketten szaladnak el mellettem, de hisz ezek a barátaim – Štrba és Krčeň. Megálltak, néznek, Štrba mondja: „Nézd, Ďuro! Vigyük el, talán még él!” Krčeň erre: „Él, nem él, el kell vinnünk!” Ekkor Štrba szétnéz, hát nem messze egy fa mögött, halott orosz katona, mellette hatalmas falóra, Jano felkiáltott, mikor meglátta: „Juj, azt az oroszt is el kellene vinni, meg azt az órát is. Segítségért megyek, te addig örködj itt!”

ŇAŇO KRČEŇ

Na és Krčeň csak nem örködött?

ĎURO MARCIN

Hát... Én teljesen el voltam kábulva a saját halálomtól, nem is érttem mindent pontosan... De kiderült, hogy az orosz az él, de azt Krčeň nem tudhatta. Egy darabig csak úgy ült mellettünk, aztán hirtelen eszébe jutott valami. A jó kezével kihúzta a jelentést a javaslatról a kitüntetésre, amit azért kaptam, mert kimentettem azokat az embereket a tűzből, amikor a fasiszták rájuk gyújtották a falut. Aztán az órát is el akarta venni az orosztól, de az hirtelen felugrott és ráüvöltött: „Tü tvor! Tü búgyes varovaty moje csaszü!” mármint hogy te tolvaj, mire Krčeň fogta magát és lelőtte őt. Aztán a papírral együtt eltűnt. Matejjal mindent meghamisítottak, hogy Krčeň legyen a hős. Akkor még zavart, ma már mindegy. Elvégre én meghaltam, ő meg élve maradt.

KRČEŇ

No látod!

(A tömegből egy újabb ember lép elő, Kubo Zubál, a könyvelő, Žofa Zubálová megboldogult férje, a hátában egy kés.)

ŇAŇO KRČEŇ

Kubo Zubál, hát te is itt vagy?

KUBO ZUBÁL

És akkor? Nem volt könnyű felülről nézni, ahogy Krčeň a kocsmából mindig az én Žofkámhoz vette az utat. És semmit se tehettem! Csak szenvedtem, mint egy kutya! A kurafi, ha nem csábította volna el, akkor talán még ma is élnék. Rám uszított egy másik felszarvazottat, azzal, hogy velem csalta meg a felesége, az meg az istállóban féltékenységében leszúrt. A faluban meg azt hitték, hogy azért volt, mert Štrba mellett voltam a szövetkezetesítésnél. A francokat!

KRČEŇ

De hiszen mindenki csak arra várt, hogy mikor lanyhul már végre a nagy buzgalmad!

KUBO ZUBÁL

Idehallgass...

ŇAŇO KRČEŇ:

Várjatok! Ez meg ki?

(Előfurakodik Jano Štrba, a titkár, az arca zöldes színben játszik.)

JANO ŠTRBA

Rám meg névtelen leveleket küldött, nem tudom, hogyan, de mindig, ha már valaminek történnie kellett volna, minden dugába dőlt, hisz a káderlapom szerint akár miniszter is lehettem volna. Amikor hívtak a járásról, már tudtam, hogy ez előmenetelemnek vége. És olyan jól írt a disznó, hogy a politikai iskolázáson hangosan olvasták a leveleit... De soha nem kaptam rajta, mindig Matej volt a futár.

ŇAŇO KRČEŇ

És a bűnöd, amiért vezekelsz?

JANO ŠTRBA

Már megbocsátottak! De bizony, nem volt könnyű... annyi nő! A világ minden tájáról, feketék, fehérek, sárga meg barna bőrűek, az egyik így akarta, a másik meg amúgy... És csak jöttek és jöttek, de mindegyik a mennybe került... Volt egy pillanat, amikor azt hittem, feladom, de aztán mondom magamnak: „Csak azért is! Hadd pukkadjon meg Krčeň! Még ha belegebdek is, akkor is kibírom, írjon rám a túlvilágra is névtelen leveleket!”

KRČEŇ

Ne legyetek bolondok, megint dicsekszik.

ŇAŇO KRČEŇ

Hagyd, fejezze be!

JANO ŠTRBA

Szerencsére a végén megbocsátottak nekem.

(Az udvarról beszalad Eva és a kis Krcheň a hintalóval, a kicsi leteszi a lovat, és hintázni kezd rajta.)

KIS KRČEŇ

(Dicsekszik.) Nekem lovacskám van!

(Mindenkire - az élők és a holtak - csodálkoznak, nevetnek, tapsolnak, együtt örülnek a kisfiúval, kiáltások, „Na, milyen nagyfiú vagy már!” és hasonlók. Ebben a pillanatban Peter ront be a konyhába, fejszével a kezében.)

PETER

(Krcheňnek.) Apám, én magát..!

EVA

(Mégfogja a kezét.) Gyere, pont jókor jöttél, vágj fel egy kis fát... kialudt a tűz...

PETER

(Hagyja magát Eva által vezetni, Evához és az apjához.) De várj csak... Apa... Én... én magát legszívesebben... Hagyj már... Apa! Na, jó... Mutasd! *(A tűzhely mellé térdel, és gyújtót kezd hasogatni.)*

(Ekkor megjelenik egy lány, szintén fehér lepelben, fehér, mint a hó, fején lilomkoszorú, nyakán kötél, és egy kő hozzákötve, ő Marka, Krcheň lánya, a kis Krcheň leugrik a hintalóról, elkezd szaladgálni körülötte.)

MARKA

És rólam megfeledkeztek? Elfelejtették a leveletem?

PETER

De hiszen ez Marka! És hol van Palo?

EVA

Maradj már csöndben!

ŇAŇO KRČEŇ

Szóval te vagy Marka!

MARKA

(Szemrehányóan.) Megfeledkeztek a levelemről? Amit a barátnőmnek írtam... *(Fura dalt kezd el dudorászni.)* Megcsókoltam, megcsókoltam, aranyfogakat is kaptam... én övele ágyba bújtam, aranyfogakat is kaptam...

ŇAŇO KRČEŇ

Várj, várj már Marka, kicsit világosabban... kivel bújtál ágyba?

MARKA

Minden, minden ott van abban a levélben... *(Járkál a színen és énekel.)* ágyba bújtam, ágyba bújtam, aranyfogakat is kaptam... *(Kisvártatva megszólal.)* Szegény apa, a pokolra fog kerülni... *(Énekel.)* ágyba bújtam, ágyba bújtam, aranyfogakat is kaptam...

ŇAŇO KRČEŇ

Ki fog a pokolra kerülni... Marka?

MARKA

Itt van bennem, csak nem tudom, ember lesz-e vagy szörnyeteg... *(Járkál és énekel.)* ágyba bújtam, ágyba bújtam,

aranyfogakat is kaptam... szegény apa... a pokolra kerül... *(Leül és sírni kezd.)* Hol van a levelem?

KIS KRČEŇ Én tudom, hol az a levél!

EVA Ugyan már, mit tudsz te!

(Marka énekel tovább, a kicsi a létrához szalad, Marka énekel, Eva elkapja a kisfiút és huzakodik vele, Peterhez.)

Gyere már, segíts nekem, olyan mint egy kisördög!

(Peter a karjára veszi a fiút, Marka énekel.)

ŇAŇO KRČEŇ De hát a levelekkel állítólag Matej rohángált!

KRČEŇ *(Megéled.)* Igen, igen. A postás a világ összes levelét ismeri.

(A padlásról zaj hallatszik, a nyílásból a riadt tyúkok röppennek ki.)

KIS KRČEŇ *(Peternek.)* A postás bácsi mindent tud arról a levélről.

(Peter leteszi a kisfiút, az a lovára pattan.)

MARKA Csókoltam én csókoltam, övele ágyba bújtam... aranyfogakat is kaptam, aranyfogakat is kaptam... *(Énekel, közben felrázza az ágyneműt.)* szegény apa, a pokolban fog főni... mert övele ágyba bújtam, aranyfogakat is kaptam... de nekem az arany nem is kell...

KRČEŇ: Hol a postás, meg kell találni a postást!

MARKA Övele én ágyba bújtam, aranyfogakat is kaptam... *(Énekel és énekel.)*

KIS KRČEŇ: *(Egyre jobban hintázik, felveszi a dallam ritmusát.)* Én tudom, hol a postás!

ŇAŇO KRČEŇ Mit mondtál? *(Marka közben énekel.)*

KIS KRČEŇ *(Ujjával felmutat a padlásra.)* Tudom!

KRČEŇ Meg kell találni a postást!

ŇAŇO KRČEŇ Találjátok meg a postást! *(Marka énekel.)*

(A padláson nagy dörömbölés, kotkodácsolás, a nyílásban megjelenik Matej kétségbeesett ábrázata, Eva felnéz, észreveszi a postást.)

EVA Ott van!

MINDENKI *(Krcheň és a kis Krcheň kivételével.)* Hol? Hol? Hol?

EVA *(Peternek.)* Ott fent, a padláson! Gyere, másszunk utána!

PETER Várj, hozom a fejszét...

EVA Hagyd!

PETER Palo sincs itt!

EVA Csak a szoknyám alá lesne, amikor mászom! Na, gyere!
(Mefogja a kezét.)

A létrához húzza, fenn lépteket hallani, a postás menekülni próbál, kiabálás, „Halljátok, ez a postás, gyerünk utána, ő tudja, hol a levél, ...” Mindenki – élő vagy holt - elkezd felmászni a létrán, ekkor berohan a három siratóasszony, kiáltoznak „megvan a levél?, a postás tudja, hol van, fenn van a padláson, igaz?” a siratóasszonyok is felmásznak a létrán, mögöttük beszalad Pavol, szétnéz és ő is mászik felfelé, Krcheň hasonmása közben az igazi szereplőre cserélődik az ágyban, mikor az utolsó szereplő is fenn van a padláson, Marka abbahagyja az éneket és lehajtja a fejét, a kis Krcheň abbahagyja a hintázást, Krcheň felül az ágyban, megszívja a pipáját, de az kialudt.

KRCHEŇ Kisfiam, gyere ide!

KIS KRCHEŇ No?

KRCHEŇ Nincs nálad véletlenül gyufa?

(A kis Krcheň odafut a tűzhelyhez, és elhozza a gyufát a nagyapjának.)

Mutasd, meggyújtom a pipámat. *(Meggyújtja a pipáját, közben a párnája alól előhúzza egy borítékot, és a kisfiúnak adja.)*

KRCHEŇ Te meg addig gyújtsd meg ezt a levelet.

(A kis Krcheň meggyújtja a levelet, égni kezd a kezében, majd ledobja a földre, a levél elég, Krcheň feláll.)

KRCHEŇ Akkor talán most már elvihetnénk onnan azt a létrát, mit szólsz hozzá?

KIS KRCHEŇ Uhum...

Mindketten bólintanak kopasz fejükkel, abban a pillanatban, hogy a létrát elviszik a nyílástól, rettenetes kiabálás hangzik fel, mely egyre inkább fokozódik és szívszaggatóbb lesz, azok, akik a padláson rekedtek, a poklok kínját állják ki, Krcheň és a kis Krcheň némán kiviszik a létrát az udvarra, Marka lehajtott fejjel áll a szín közepén, sötét, majd hirtelen zöldes fény önti el a színt, ott áll Marka az élők és holtak gyűrűjében, táncolnak körülötte, grimaszokat vágnak, majd arcukkal, testükkel előre nézve távoznak a színről, Marka velük együtt eltűnik, a szín üres marad, kialszik a fény.

VÉGE